

JUGOSLOVENSKI SOKOL

PRILOG SOKOLSKOG GLASNIKA

IV. GODIŠTE

UREDIO

ANTE BROZOVIĆ

1 9 2 7

IZDAVAČ JUGOSLOVENSKI SOKOLSKI SAVEZ (ODGOVARA E. GANGL)
TISAK „UČITELJSKA TISKARNA“ U LJUBLJANI (ODGOVORAN FRANCE
ŠTRUKELJ)

SADRŽAJ:

	Strana
Sokolstvo i alkoholizam. Rudolf Horvat	1
Sokolska misao i Sokolstvo naše na njenom oživotvorenju. Vl. Lalić	4
Soko kod Lužičkih Srba. Dr. Lenard	9
Zena i telovežba. Dr. Seliškar	13, 24, 43, 52
Ob grobu brata Ivana. E. Gangl	17
Prigodom 60-godišnjice poljskog Sokolstva. Dr. Fr. Ilešić	17
Karel Kubiček. Dr. P. Frölich	20
Pitanje »sokolskog« jezika. Dr. Jurij Štempihar	21
Naša štampa. Ante Tadić	22
Sokolski naraštaj	26
Tabor. Dr. Igor Vidic	29
Sinovi slobode. Uroš Avdalović	32
Nakon kurza za Sokolice. Kušar Nada	34
U komé pravcu i kako treba odgajati sokolski naraštaj. I. Krulec	37
Sokolski domovi kao dečja obdaništa. Dr. Ljubo Dorić	39
O čišćenju vežbaonica. Dr. J. Tičar	40
»Učme se rusky«. Dr. Jurij Štempihar	42
Slavenske primedbe prigodom ljubljanskog sokolskog sleta. Dr. Fr. Ilešić	45
Još o pitanju »sokolskog jezika«. Milovan Sućević	47
Na što naši odbornici i naša društva zaboravljaju. M. K—ć	48
Gimnastika tela i duha u školama. Niko Belovarac	50
Sokolstvo i alkoholizam. Dr. Štampar	54
Književnost	16
Sokolska štampa	55

RUDOLF HORVAT (Škofja Loka):

Sokolstvo i alkoholizam¹

Hoćemo li da upoznamo dubok jaz, koji deli oba ova pojma, tada trebamo da u prvom redu svaki od ovih pojmova potanko opredelimo. Tek onda ćemo biti u mogućnosti da vidimo kolika je golema razlika između jednog i drugog.

Dakle pitajmo se ponajpre

šta je Sokolstvo?

Sokolstvo je sveslavenska organizacija, kojoj je njegovu svrhu i cilj označio sam utemeljač dr. M. Tyrš sledećim rečima: »Naša je prva i opšta zadaća ta, da pozvani ispred sviju sačuvamo naš narod u onoj svestranoj snazi, koja ne dopušta, da bi narodi izumrli. Hoćemo da sačuvamo naš narod u trajnoj i čvrstoj snazi, u zdravlju telesnom, moralnom i duševnom, koje ne dozvoljava, da bi se u narodu pokazala mlitavost, klonulost ili natražnjaštvo, ti najgori zločini.«

U ovo nekoliko reči, koje baziraju na dobrom poznavanju istorije, označen je pojam: Sokolstvo!

Drugo je sada pitanje:

Šta je alkoholizam?

To je strast koja uništava pojedince, preko njih porodice, a onda čitave narode u telesnom, moralnom i duševnom, a konačno u narodno-gospodarskom pogledu. U dokaz ovoga služi nam dnevno iskustvo iz istorije pojedinih plemena i naroda. Ta istorijski je fakat da je alkoholizam i s njime združen razvratan život bio uzrokom propadanja rimskoga imperija. Dokazano je, da je alkoholizam uništio prastare urođenike Amerike i Australije, a da je i te kakovog uspeha imao, a i imade još i danas u Africi. Iz toga nam mora biti dovoljno jasno, da je alkoholizam rak rana na ljudskom rodu. Zato će pravi Soko, koji je vaspitan u tvrdoj školi sokolskoj i koji je prožet doslednošću

¹ Ovaj članak brata, koji nije lekar, tim rade donosimo, jer smo uvereni, da će svojom sadržinom izvrsno poslužiti za odnosna predavanja, kojima se neka baš ove zime posvećuje što veća pažnja. Uredn.

i svešču sokolske ideje, uvidjeti, da je najveća zapreka svakom nastojanju — alkoholizam. Dakle alkoholizam je opasan i Sokolstvu. Ta gotovo dnevno imademo iskustva, gde vidimo kako alkoholizam ruši ono dobro, plemenito i uzvišeno, šta Sokolstvo najvećim trudom gradi, stvara i diže. Zato u spoznaji svega ovoga dužnost je svakog doslednog Sokola da stupi u prve redove protualkoholnih boraca.

Dužan je pako da to učini naročito s razloga, jer to traži
telesni odgoj.

O tome smo odavna na čistu, da je prva zadaća Sokolstva odgajati narod telesno, naime razviti telo pojedinca do onog najvišeg stupnja otpornosti, da će biti kadar sa sigurnošću se odhrvati svima štetnim uplivima. Uporedo time da se odgoji lepo telo, koje imade svoj uzor u starogrčkim kipovima. Rezultat takva odgoja biti će zdrav, snažan i lep pojedinac, a po njemu zdrav, krepak i lep narod.

No to se dade postići samo onim telom, kome alkohol nije pokvario najvažnije organe, u prvom redu živčevlje i radnu energiju. Uvažimo li kod svega toga hereditarnu opterećenost, onda vidimo, da propast pojedinca vuče u ponor potomstvo, koje se radi greha otaca degenerira, dok postepeno tekom vremena ne izumre. Ta pijanac rodi pijanca. A takav član roda ljudskoga nije kadar da uzdrži ne samo u borbi za napredkom, već i u borbi za svojim vlastitim opstankom. A narod, koji se sastoji od takovih pojedinaca mora propasti.

Sve su to posledice ne možda grozomornih pijanka, već »umerenog« pića. Ta u prirodi nema velikih skokova. Iz jedva приметljivih posledica rode se katastrofalni rezultati. A na ovom je putu jedan deo našega naroda. Ne suzbijemo li alkoholizam, onda je katastrofa neminovna.

I evo ova fakta upravo imperativno nalažu Sokolstvu da bude prvoborac protiv alkoholizma.

Moralni odgoj.

Telesnim odgojem i sokolskom disciplinom vaspitavamo u pojedincu sve one kreposti, koje treba jedan narod za svoj moralan napredak. Telesna snaga ponajpre diže u čoveka samosvest, ponos i energiju, koje su najveće protivnice himbe i laži. U sokolskoj disciplini očituje se svladavanje i samozataja. Temeljem ovih dviju kreposti Soko je kadar da se odriče svega onog, što je kadro da nanosi štetu njemu i narodu. Zato i imademo naša natecanja, da njima jačamo volju i podižemo ustrajnost. A ove kreposte opet se temelje na zdravom živčevlju. Dakle svesni, snažni ljudi, koji lakoćom svladavaju strasti i imadu životne energije da ustraju u svome životnom pozivu, to su Sokoli, koji su vaspitani u tvrdoj školi sokolskoj. U njoj se očituje upliv sokolskog vaspitanja na moral i značaj čoveka.

Tako u našem taboru! A kako na onoj strani? Skupina manje moralno vrednih ljudi. Zločinci i probisvet diže se protiv nas. Proučimo li njihov život i ispitamo li njihove puteve kojima su se kretali, onda dolazimo do spoznaje da je kod svijih njih direktan ili indirektan povod pada bio — alkohol! O tome nalazimo dokaza u bezbroj statistika, lekarskim i protualkoholnim knjigama. No najsajjniju nam potvrdu svega toga pružaju naša suđišta.

A zašto sve ovo?

Ta kazali smo već pre, da alkohol uništava sve organe čovečeg tela, a najteže napada živce. Ta ovi najosetljiviji organi našeg organizma najbrže reaguju na podražaje alkohola. Protiv našeg društva alkoholom razigrano. Ton govora, vladanje, gesta, sve to nam kazuje, da je u takovog društva nestalo onog, što treba da bude kod normalnih ljudi. Vidimo da su otrovani alkoholom. A šta onda, ako se ova otrovanja ponavljaju dnevno? Ta usled konstantnog ovakovog otrovanja živčevlje slabi, docnije oboli i njegovo je pravilno funkcionisanje završeno. Čovek u koga su živci rastrojeni taj nije kadar da pravilno reagira na bilo kakve pobude. Njegova energija pada, um potamnuje i konačno nije ni svestan svojih čina. Iz ovakovih dvo slojeva onda se rekrutiraju zločinci.

Sve ovo izneseno ne vredi samo za notorne pijanice, već i za one »umerene«, koji piju »za volju društva« ili »za okrepu«. I ovi, koji »umereno« piju jednako postaju robovi poroka, šta ih sa sobom donosi alkoholizam. Ta baš ovakovi »umereni« na samim sebi osetili su, kako u alkoholu propadaju svi ideali, kako se gubi energija i svaka volja za radom, dok se javlja bahatost, bezbrižnost i bezobzirnost. A jao narodu u kome prevladavaju ovakovi tipovi. Ta takav narod ne može napredovati, on je kadar samo nazadovati.

A šta da duljim dalje? Ta svaki misaoni čovek, koji nije odvratni egoista i materijalista, koji imade u sebi i zeru altruizma, humanizma, a i nacionalizma, mora da postane najžešći protivnik alkoholizma.

Takav pako mora biti svaki Soko. Mi hoćemo da budemo najbolji među dobrima, onda kao takovi imademo napustiti sve ono, o čemu smo uvereni, da škodi narodu, a to je, da se vlastitom pobudom odričemo alkohola, a onda da stupimo u prve redove boraca za narodni napredak i na tom polju.

Duševni odgoj.

Telesno i moralno vaspitanje čini temelj i našem intelektualnom razvitku. Ta to najbolje vidimo kod same vežbe, gde je i te kako potrebna pažnja duha, da se vežbe shvate i izvedu. Uvažimo li još k tome, da se kod ovih vežba neguje estetski ukus, onda vidimo, kako je sve to potrebno za vaspitanje članstva u

spoznaji svega onog, što je plemenito i lepo. Dakako da zato ima demo i drugih sredstava kao govori pred vrstom, predavanja, izleti itd. Takav eva upliv vrši Sokolstvo u pogledu duševnog odgoja čoveka.

A kakav je upliv alkohola u duševnom pogledu?

Nikakov! Ta lekarski je dokazano da alkohol uništava naročito centralno živčevlje i da ono nije kadro da podnaša veće napore duha. Dakle pijanica propada duševno. Usled hereditarnosti ovo prelazi na potomstvo i tako postepeno pada duševna snaga naroda. Ta i sami iz života znademo koliko i koliko talenata izgubilo se u »dobroj« kapljici. Pa još tome u našem narodu, gde trebamo toliko energija. Zar onda nije naše najveće zlo alkoholizam?

Može li Soko, koji teži za time, da se izrabe sve energije u narodu, još robovati ovome zlu?

Ne! Soko, koji robuje alkoholu, nije Soko!

Prelazim na zaključak!

Sva ova fakta, koja smo naveli tekom ovih razlaganja, a koja su fakta znanstveno utvrđena, pokazuju nam kako je golem jaz između pojmova: Sokolstvo i alkoholizam. Tužni primeri iz istorije, dnevnog života i još tužnije posledice zovu nas da ustanemo na obranu narodnog zdravlja i napredka. Svima silama, svima sredstvima imademo se odupreti tomu zlu. Između svih sredstava, koja su nam momentano moguća, jest najbolje sredstvo — dobar primer! Dakle počnimo od sebe samih. Neka se svaki Soko posvema odreče alkohola. Bude li Sokolstvo stupilo, a u prvom redu njegova najbolja braća i sestre na ovaj put samoodricanja u korist naroda, onda će ono doista biti jurišna četa boraca za narodni napredak!

Sokolstvo se može i mora jedino združiti sa onim što ide istim putem i vodi istoj svrsi, što se podpuno slaže i pomaže sokolske ideje, ono može i mora ići naporedo sa trezvenošću i trezvenim životom.

Dr. M. Popović.

VL. LALIĆ (Makarska):

Sokolska Misao i Sokolstvo naše na njenom oživotvorenju

Sokolska Misao sadržava u sebi sva sredstva i sve elemente najsavršenijeg obrazovanja čoveka, kao pojedinca i jedinice društvene i narodne celine. U tome je njena vrednost i bitnost. I već kao takova, Sokolska Misao je za nas, Sokole, baza općeg obrazovanja našeg jedinstvenog Jugoslavenskog Naroda.

Posebice, sa svojom strogo nacionalnom oznakom i svrhom, sa svojim specifično nacionalnim osebina i važnostima, ona nam je, temelj i cilj sokolskog postojanja i življenja — svega sokolskog delovanja. Temelj to je dubokog i razvedenog životnog korena, u duši, srcu i krvi narodnoj, temelj večno pouzdan i neoboriv.

Na tome i takovom temelju mi, Sokoli, smo dužni i pozvani, da podižemo, izgrađujemo, stvaramo i osiguravamo, svi mi Sokoli-Sloveni, svaki u svome narodu, a po jednoobrazovnom sistemu sokolskom i po jedinstvenim načelima sokolskim — novi i određeni, a moćni, napredni i sretni život našeg pojedinačnog i skupnog slavenskog-sokolskog življenja i postojanja: da realizujemo Sokolski Cilj, da sprovodimo u život Sokolsku Misao. — I moramo, da samo u tom nastojanju, samo na tom delu oživimo i tvoravamo našu misao i naš cilj, jer to je i jedino tlo, na kojem je začeta, rođena i razvijena Sokolska Misao, tlo, na kojem postoji i iz kojeg siše najkrepće sokove života moćna sokolska organizacija. To je, možemo reći, *raison d'être* Sokolske Misli i Sokolstva.

Logično, da je, pored toga, posve poželjno i bezuslovno nužno, da bi ova naša misao i ovaj naš cilj duboko provejavali i živeli u dušama sviji nas Sokola, svakog od nas, kao baza i *memento* svega našeg življenja i delovanja u misaonom i praktičnom obziru.

Od svoje začetne biti, od svog rođenja i svoje prvobitne forme, Sokolska Ideja beše, tekom vremena, prema razvitku i značaju pokreta, njegovana, razvijana, usavršavana i kristalizovana neprestanim a kritičkim pročišćavanjem, produblivanjem i sistematskim formiranjem sviji unutrašnjih brojnih pozitivnih, životvornih vrednosti. I time je Sokolska Misao, buduć uzdignuta visoko nad vse lično i prolazno, dobila svoj puni i konsekventni izraz i značaj u savremenoj Sokolskoj Ideologiji i u moćnom sistemu sokolskog obrazovanja, što je zasnovan na strogo pedagoškim principima potpunog, harmoničnog i općeg narodnog obrazovanja, po onoj sokolskoj, više poslovičnoj maksimi: telesno, duševno i moralno obrazovanje.

Mi na Jugu prigrlismo zanosno Sokolsku Misao i najiskrenije pozdravljamo utemeljenje Sokolstva kod severne braće Čeha. I odmah stadosmo, zanosno i odlučno, da prenesemo tu ideju k sebi, da je presadujemo na naše tlo, u duše, srca i rad narodni onakovu, kakova ona bi začeta u čistim i jakim dušama utemeljitelja Sokolstva, poštujući je kao svetost, ceneći je kao najvišu krepost narodnog života u robstvu i kao pouzdani i najjačom verom zagantovani zalag skorog narodnog oslobođenja i ujedinjenja, dosledno tome, kao zalag novog slobodnog života, sa svim preduslovima za mogućnost naprednog razvitka i općeg blagostanja naroda.

I ostali slovenski narodi i plemena prihvatit će, tekom vremena, Sokolstvo, kao opće slovensku ustanovu, iz istih razloga i manje više s istim oduševljenjem, kao i mi, koji smo se već za rana povelj za braćom Česima.

Danas, u slobodi, spojismo Sokolstvo. Identifikovavmo s drugim, svedosmo ih u jedan pojam: Slovenstvo u Sokolstvu, Sokolstvo u Slovenstvu!

U takovom sokolskom radu dali su nam putokaz braća Česi. Od prvog svog koraka u životu sokolskom ostaše uvek dosledni, prema pozivu, svrsi i dužnosti, u svome sokolskom radu, koji beše, danas jest i za uvek ostaje, organizovan i disciplinovan, stvaran i smišljen. Oni znahu, što hoće i zašto im je Sokolstvo potrebno. I onda, što je najvažnije, behu svesni, oni i vode njihovi, što znači služiti Sokolstvu, kako treba raditi, da se postigne ono, što se hoće. Rezultati sokolskog rada kod braće Čeha nisu zatajili, šta više — ti rezultati bili su jedna grandiozna snaga otpora, moći i svesti naroda češkog u robljstvu. A danas, u svojoj slobodnoj republici, Sokolstvo je u Čehoslovačkoj važni i utecajni faktor u općem životu zemlje, najjača i nesalomljiva snaga čistog nacionalnog života, sila, što je respektovana, uvažena i priznata, kao najveća vrednost narodnog i državnog života. U kratko: Sokolstvo je tu, bez kojeg se ne može i ne sme. I sa time računaju vrhovi nacionalnog i državnog života jednako, kao i protivnici Sokolstva i Sokolske Misli. Jer, tu Sokolstvo znači — život. Tu sokolovati, znači — stvarati. A tu biti Soko, znači — biti čovek s punim pravom na ponos.

Mi Jugoslovenski Sokoli, pozvani smo i dužni, da služimo Sokolstvu jednako, kao i naša sokolska braća Česi, verno i predano, određeno i strogo, kako bismo takovim radom i kod nas mogli dati, što pre, Sokolskoj Misli i delu onaj značaj, što ga Sokolstvo ima, od davna, u kolevci Sokolstva — kod braće Čeha. A to u prvom redu zato, da bi Sokolstvo postalo i kod nas, u našoj oslobođenoj zemlji, onaj moćni faktor narodnog i državnog života, bez kojeg se ne bi smelo ni moglo.

Da li to mi možemo postignuti?

Možemo! Možemo, pa ma da i ne bismo morali. Recimo samo: hoćemo. I radimo sokolski. Danas smo slobodni. Obezbeđeni su nam svi preduslovi za punu i slobodnu akciju. Cilj i sredstva su nam poznati. Pa, dakle, što nas sprečava još, da naš rad i naš život sokolski nijesu na pravoj i potrebnoj visini sokolskoj? Ima nešto. I to nešto nije vani nas, nije tuđom krivnjom. To nešto jest zlo, koje je iz nas, u nama i među nama — u našem Sokolstvu i radu sokolskom. Nama nedostaje mnogo onoga, bez čega ne smemo biti i ne možemo postojati ili bolje reći — bez čega ne možemo prosperirati, napredovati sokolski. U prvom redu, treba nam opće i duboke svesti, čiste i visoke

savesti; treba nam jake organizacije rada, povezanosti sviju energija, volje i htenja; treba nam unutrašnje disciplinovanosti, individualne i kolektivne, a nad svim tim, da trajno lebdi onaj uzvišeni i samopregorni idealizam sokolski. — Da, to nam, bez uslovno i u prvom redu treba. A tek onda — možemo dalje i napred. Bez organske povezanosti svih tih elemenata, što bi nam dalo svežinu i snagu pokreta, životnu akciju kolektivnog sokolskog rada, ne ćemo moći napred, živovarit ćemo.

Pitajmo se, da li svi od reda posedujemo bitne uslove i nužne kvalifikacije za progresivan sokolski rad? Ili, što nam nedostaje za upotpunjenje? Ali, prije nego odgovorimo, zamislimo se malo, pogledajmo strogo kritički oko sebe, u naš sokolski rad i njegove rezultate. I govoreći kao pravi Sokoli: iskreno i strogo objektivno, a ne po onoj našoj staroj rasnoj i opće uvreženoj karakteristici, gde svoje sposobnosti i važnost redovno preuveličavamo — priznat ćemo, da naš Sokolski rad nije onakov, kakav bi imao i morao da bude. Nije ni onakov, kakav bi mogao da bude. Nije dovoljno određen ni pozitivan. Nije sistematski ni racionalan. Nije — strogo sokolski. Naši redovi su nedovoljno sokolski svesni u ideološkom, disciplinskom i organizatornom pravcu.

Iz tih nedostataka rezultira naša nemarnost, slaba volja i desinteresiranost, što se očigledno i porazno odražuje u našem svagdanjem radu, u mnogim našim pothvatima i priredbama. Dosledno tome, kao logična posledica tih uzroka, sleduje slaba, rasepkana aktivnost u našem sokolskom delovanju i srazmerno još slabija korist takovog rada u pokretu.

Sve ove pojave mogu biti, u nekoj meri, shvatljive i prirodne kod svakog pokreta, a posebice i naročito kod Sokolstva, koje prenosi svoj utecaj u sve narodne slojeve, na širokoj organizatornoj osnovi. Pa sa time moramo i računati. Ali, ove i ovakove pojave ne smedu da se rašire po celom organizmu, ne smedu postati značajkom sokolskog rada, jer sokolski rad mora biti pokretan pozitivnim, vitalnim snagama zdravog i krepkog organizma sokolskog.

Kod ovog je težište cele stvari na tome, odakle te pojave proističu, kakovi su im uzroci te u koliko se i kako sprovode nastojanja pozvanih i odgovornih, da se odnosne pojave odstrane iz sokolskog života i rada?

U vezi s onim što napred rekosmo, možemo zaključiti, da su sva ta zla, što nas skućavaju i sapinju u našem sokolskom napredovanju, direktna posledica slabog i nedovoljnog sokolskog obrazovanja po društvima, što uključuje u sebi slabu individualnu i opću sokolsku svest te pomanjkanje najnužnije svesnosti sokolske u našim redovima.

Kod mnogih naših društava često se dešava, da se ovakove štetne pojave zataškavaju i krote isključivo sredstvima spoljaš-

neg utecaja i golom nasilnom disciplinom, pa i prema najmlađima, a da ih se ne nastoji otkloniti i u korenu iskorenuti sistematskim obrazovanjem novih vrednih osebina ili navika, bilo direktnim sredstvima i metodama unutrašnjeg živog obrazovanja ili (kod starije braće i sestara kod kojih je više nemoguća primena sistematskog obrazovanja), indirektnim uzgojnim utecajima prilagođivanja i navika, s naročitim uplivom i pozivanjem na svest i savest opću i sokolsku.

Da bi delatnost našeg Jugoslovenskog Sokolstva mogla postati brzo i trajno, aktivna i plodna, po sokolskoj nuždi i shvatanju, moramo svratiti svoj interes na ova dva veoma važna, najglavnija momenta u našem sokolskom radu i životu, o kojima ću, da sad govorim.

Kod našeg naraštaja i dece, gde je to apsolutno nužno i predviđeno, gde se to mora postići — nek se razumno potpuno i strogo primenjuje opće sokolsko obrazovanje. Rad kod njih mora biti rukovoden isključivo po sokolskim uzgojnim načelima. Ne samo da kod takovog sokolskog uzgoja mladeži osiguravamo naprednu i moćnu sokolsku budućnost, nego time, takovim uzgojem mladeži, unašamo u sokolski život i svagdanji njegov rad sve one životvorne pokrete i sile, što ih uključuje u sebi večna Misao Sokolska, koju mi Sokoli imamo i hoćemo, da u tom cilju realizujemo. Da, baš ti najmladi su naš oslon, naša nada, naša budućnost. Njih uzgojimo sokolski, pa se ne bojmo. Njih moramo spremati, da otklone iz Sokolstva našeg one nedostatke i ispune one praznine, što ih mi stariji unesmo u sokolski život i rad. Ne udovoljimo li tome potpuno i po dužnosti, možemo imati brojna sokolska udruženja s ogromnim brojem članstva, ali — dobro zapamtimo — u tom slučaju, ne ćemo biti Sokoli; nikad ne ćemo postići pravi sokolski život; ne ćemo imati sokolske budućnosti.

Od braće i sestara, kod kojih i u koliko nije moguća primena sistematskog sokolskog obrazovanja, tražimo **bezuvetnu svest i disciplinu**. Jer predpostavljamo sledeće: da svaki brat i sestra zna: zašto je stupila u sokolsku organizaciju, zašto hoće da bude Sokolom(icom) što Sokolstvo od njega traži i što on(a) u tom Sokolstvu, u sokolskom društvu predstavlja i što se od nje(ga) traži. Verujemo uz to, da je u svesti svakog sokolskog pripadnika utvrđena jasna spoznaja o bitnoj sadržini Sokolske Misli i o konačnom Cilju Sokolskom, kao i to, da su naša braća i sestre stupili u sokolska društva baš pod utecajem tih spoznaja, u svesnoj i ozbiljnoj nameri, da tu, sa ostalom braćom, služe Sokolstvu, radeći — zapovedi i dužnosti — predano i samozatajno na oživotvorenju općih sokolskih težnja, na širenju i jačanju Sokolske Misli. Svaki član i članica može udovoljiti toj svojoj nameri u punoj meri, može ispuniti svoje sokolske dužnosti — samo na jedan način: svesnim, predanim i disciplinova-

nim radom na sokolskom poslu. A to se može! Pa, kad se može, to se, onda, i mora! To traži od nas Sokolstvo. To traži od nas i naš jedinstveni Jugoslovenski Narod, traži naša mlada jedinstvena Jugoslavija.

Mnogi među nama nisu ni upućeni u svoje dužnosti, nisu upoznati s načinom i sredstvima sokolskog rada i delovanja u društvu i van njega, iako bi, inače, mogli biti radini i korisni članovi sokolske zajednice. U koliko ima takove braće i sestara, mora ih se uputiti u rad i dužnosti njihove, treba im dati mogućnosti za sokolsku saradnju. Ovo se stavlja u dužnost društvenim funkcionerima i prednjačkom zboru.

Postupimo li odlučno i smišljeno u ova oba izložena pravca, kod mladih i starijih, prema izloženoj potrebi i dužnosti — naš sokolski rad bit će tada, po načinu i rezultatima: stvaralački, striktno sokolski.

Takovim će putem naše Jugoslovensko Sokolstvo stići brzo i uspešno na značajnu visinu pravog sokolskog življenja i postojanja. Onda će naš sokolski rad biti silan, velik i zamašan, po akciji, intenzitetu i rezultatima, bit će neprekidan, plodan i stvaralački. Sve skoncentrisane energije i napore svest ćemo u kanal apsolutnog napretka, za postignuće Sokolskog Cilja.

I tada ćemo, u punom smislu te reči — sokolovati! Tada ćemo sokolski živeti. Bit ćemo ponos, sreća i pouzdana obrana svog naroda. Bit ćemo duša i život Jugoslovenske Nacije.

U Sokolstvu ne vredi pitanje »šta i tko si?« Mi Sokoli odgovaramo na upit: »kakav i čiji si?« E. Gangl.

DR. LENARD (Beograd):

Soko kod Lužičkih Srba

Soko je među Lužičkim Srbima počeo da se razvija tek od 1920. godine. Pre toga češće se pisalo u štampi Lužičkih Srba, naročito u dnevniku »Serbske Novini« i u beletrističkoj reviji »Lužica o Sokolstvu« i izražavala potreba, da se i kod Lužičkih Srba razvije Soko. Voda Lužičkih Srba, Marko Smoler, činio je već 1907. god. pokušaje, da osnuje Soko, ali uspeha nije bilo. Posle novo se ova ideja pokrenula na velikom srpskom koncertu u Budišinu 3. novembra 1920. godine. 9. novembra bio je sazvan osnivački zbor, na predlog urednika Smolera bilo je rešeno, da se ima odmah pristupiti osnivanju Sokola i izabran je odbor od 18 lica, kome je bio poveren zadatak da ovo ostvari. Za prvog starostu izabran je bio brat Skala, za podstarostu brat Smoler. Kako je brat Skala bio zaposlen u Pruskoj, a kasnije otišao u Prag, brat Smoler vodio je sve poslove, a kasnije primio i starešinstvo. Za sokolsku ideju bilo je u početku malo razumevanja čak u krugu srpske inteligencije, koja je bila narodno sve-

sna. Vežbali su Sokoli u početku u Srpskom domu, ali posle dva sastanka Srpska matica kao sopstvenik doma otkazala im je prostorije. Tražili su vežbaonicu u kojoj školi, ali odgovoreno im je, da je u Budišinu dovoljno Turnvereina, pa je novo društvo ne potrebno. Od srpske strane odgovaralo se, da su Srbi većinom seljaci, pa im je nepotrebna telesna vežba. Mnogi i nacionalni Srbi bojali su se Sokola, da je suviše narodno radikalna slovenska organizacija, koja će izazivati nezadovoljstvo Nemaca. Najposle je bratu Smoleru uspelo, da je za lep novac dobio malu vežbaonicu u dvorani nemačkog hrišćanskog društva. Stari 65 godišnji srpski vođa utrošio je u organizaciju Sokola celu svoju energiju, a Soko je počeo razvijati se tek, kad se za stvar zauzeo mladi energični srpski nacionalista dr. Herman Šleca, zet brata Marka Smolera. Kao sokolski pozdrav upotrebljavao je iz početka »Na zdrov«, a kasnije je brat Bogumil Švela, luteranski župnik iz Donje Lužice savetovao da se uzme »Na zdar«, jer je to čisto srpski izraz.

Polagano počela je da se širi sokolska ideja iz Budišina među Lužičkim Srbima. Na proleće 1921. godine osnovao je tadašnji sekretar »Domovine« — saveza lužičko srpskih prosvetnih društava — sokolsku sekciju kod društva »Solobik« u Sovrivicima. Ali ovo društvo nije moglo da se razvije, jer nije imalo sredstava. U letu ove godine energični i istrajni brat Lubijenski osnovao je sokolsko društvo u selu Bukecima. Ovo prvo sokolsko društvo u srpskom selu naišlo je na veliko protivljenje od strane nemačkog Turnvereina, ali je izdržalo borbu. U ovom selu postoji društvo »Radost«, i na zboru ovog društva 16. avgusta 1921. godine brat Šleca izložio je članovima potrebu, da se osnuje u okviru društva sokolska sekcija. To je početak razvitka Sokolstva među Lužičkim Srbima. Početkom nove godine ova sekcija pretvorila se u samostalno društvo sa bratom Ranihom kao starostom na čelu. 30 mladih Srba počelo je da vežba u bukečanskom Sokolu. Iste godine osnovano je sokolsko društvo u selu Maležeci, gde je brat Smoler još na proleće ove godine pripremio teren. Za starostu bio je izabran obučarski majstor brat Sikora. I ovde osnovan je nemački Turnverein, koji sa svim snagama počeo da radi protiv Sokola.

Soko nije imao sprava, nije imao terminologije, uopšte nije bilo ništa, sve je bilo potrebno stvoriti od početka. Brat Smoler i brat Šleca prikupili su za mlado društvo najpotrebnije sprave, dobili su ruče i konja i na jesen se moglo početi sa vežbanjem. Malešansko društvo bilo je u toliko boljem položaju od bukečanskog, jer je načelništvo preuzeo mladi i oduševljeni učitelj brat Jurak. Sa najskromnijim sredstvima počeli su da se sistematski vežbaju. Tako je moglo ovo društvo prvog avgusta 1922. god. istupiti sa prvom javnom vežbom među Srbima. Još godine 1921. osnovana je komisija, koja je imala da sastavi sokol

sku terminologiju, na tome se radio do 1924. g. Godine 1922. posetio je Budišin Soko iz Mlade Boleslave u Češkoj i priredio tamo sokolsku akademiju. Srpski Soko vratio je još iste godine posetu u Mladoj Boleslavi, i onda su Lužički Srbi imali prvi put priliku da vide veliku sokolsku vežbu. U Budišinu je osnovan ženski Soko, koji je vodila sestra Alica Smolerova. U Mladoj Boleslavi učestvovalo je već 30 Sokola i 9 Sokolica. Posle ovog sleta Soko među Srbima počeo je brže da se razvija i stari brat Marko Smoler imao je još zadovoljstvo da vidi plod svog rada.

Lužička Srpkinja u narodnoj nošnji

1922. godine osnovan je Sokolski savez, kome je bio predsednik brat Seiba. 17. septembra 1922. god. osnovano je novo društvo u selu Poršice, a 29. oktobra u selu Radvorje. To je bilo prvo sokolsko društvo među katoličkim Srbima, koje je osnovao učitelj Pietraž. Radvorje je brzo počelo igrati znatnu ulogu u sokolskom pokretu i to naročito zaslugom učitelja Navke, srpskog nacionaliste i književnika. Protiv Sokola brzo je počelo zauzimati neprijateljski stav i katoličko sveštenništvo. Mladim sveštenicima zabranjeno je bilo raditi u Sokolu, a protiv Sokola po-

kušalo se osnovati društvo »Orao«, kao partijsko društvo nemačke katoličke političke stranke »Centrum«. Taktičnom postupanju sokolskog starešinstva uspelo je, da se suzbiju ove agitacije i sačuva jedinstvo katoličkih i luteranskih Srba u Sokolstvu. Starosta saveza postao je dobri katolik i nacionalni Srbin brat Navka, isto tako odličan sokolski radenik je drugi katolički učitelj brat Slodenk.

1923. godine sokolski pokret širio se dalje sa velikim razmahom i to naročito kod katoličkih Srba. Godine 1926. osnovano je 5 novih društava: u Bačonju, Komorovu, Hrodžišću, Pančicama i Ralbicama. Drugo i treće selo je luteransko, ostala su katolička. Na drugom glavnom zboru 1923. god. postojalo je dakle već 10 društava i na ovom zboru brat Navka bio je izabran za starostu Saveza. Ove godine u malešanskom društvu osnovana je prva družina sokolske dece. Ova družina dobila je svoj orkestar. Dečje društvo osnovano je u Budišinu i Komorovu. 27. aprila 1924. god. naraštaj u Malešicama uspeo je već da priredi svoje javne vežbe. 29. juna 1924. god. srpski Soko prvi put je priredio slet sa velikom javnom vežbom, kojoj je prisustvovalo 40 srpskih kulturnih društava. Time je soko položio svoj ispit i dobio je tako reći pravo javnosti. 21. septembra 1924. god. u Pančicama je priređen prvi srpski svesokolski slet. Međutim osnovana su nova društva u Votrovu i u Njebelčicama. 11. maja iste godine osnovano je prvo sokolsko društvo u Delnom Muježdju u pruskoj Gornji Lužici. Time je Soko prekoračio granice saške kraljevine i pustio koren u Pruskoj, gde je teren mnogo teži. 8. oktobra iste godine osnovan je Soko u Hrošćicama, središtu katoličkih Srba. 18. marta 1925. god. obnovljeno je sokolsko društvo u Sovrijecima. 1925. god. počela su rasti nova sokolska društva u pruskoj Lužici, osnovano je društvo u Wulki Čisku, u blizini Vojereci, u Kulovu i u Rakojdama.

Lužički srpski Soko ima sada 17 društava. Lepo se širi i po pruskoj Gornjoj Lužici, a postoji nada, da će se proširiti i na Donju Lužicu, na takozvano Blato, kako zovu ovaj kraj Srbi, a Nemci Spreewald, na ovu slovensku Veneciju, omiljenu izletnu tačku Berlinčana.

U taboru sokolskom, sastavljenom od tako raznolikih ljudi, večito nemirnom u težnji za napredkom, ne uspeva stvarati umetne uzore, postavljati figure i oktroirati poštovanje i respekt. Do tog svega ima se doći samo rezultantom života pojedinca, posvećenog svetom odanošću stvari, a ispunjenog oštroomnim radom.

Dr. Scheiner.

Žena i telovežba¹

Da je telesni odgoj od velike važnosti i po ženski spol, toga danas više nitko ne poriče. Tko imade i malo pojma o telesnom odgoju, znade, da je on od velike zamašitosti kako za muške, tako i za žene. Telovežba je danas obligatnim predmetom u devojačkim školama, a sijaset žena vežba danas van škola. Briga za odgovarajući telesni odgoj i negu žena postaje pako danas tim potrebija i važnija, jer se u našem gospodarskom životu sve više rada privredno pitanje ženske radne snage i teške posljedice koje se od toga javljaju. Rad u tvornicama i u drugim raznim poduzećima traži od žene, da izvesno vreme sprovede u istom položaju, budi da je trajno na-nogama, budi da trajno sedi. Već sama ta okolnost traži primereno izjednačenje putem telesnih vežbi i to tim više, jer je u zvanju zaposlena žena otrgnuta domaćinstvu, koje joj na svaki način pruža dovoljno promena u kretnjama. Usled jednoličnosti gibanja tela u obično napornom tvorničkom radu, trpi zdravlje žene, pa jedan čas lažgane telovežbe nije kadar da nadomesti one izgubljene snage, što ih crpi rad u zvanju. Mogućnost poslovnih nezgoda uvek je veća kod telesno nevaspitanog čoveka, jer njemu manjka viša sigurnost u koordinaciji gibanja, koju si sigurnost ali stekao svako onaj, koji je pravim telesnim vaspitanjem polučio lakoću u gibanjima. K ovom svemu dolazi u obzir još i pogibelj na u nekim poduzećima, kao što su to n. pr. razne kemijske tvornice, štetno deluje na zdravlje i sama materija, koja se onde obrađuje i izrađuje. Tome se pako kraj svih sigurnosnih naprava u takovim tvornicama, dade pomoći jedino razumnom telovežbom i to po mogućnosti što više na slobodnom vazduhu. Ona pako žena, koja stiće svoju privredu umom, i te kako je upućena na telesne vežbe, ako hoće da si sačuva zdravlje. Jednako kao ovima, telesna vežba ne će škoditi ni onima, kojima socijalni položaj dopušta, da mogu živeti bez rada.

U životu je čoveka već poslovično da on radi samo ono i onako kako i na što se priučio. Tome na žalost ne možemo naći izuzetka ni u ženskoj telovežbi. Zato u današnjim prilikama imade glavno značenje za općenitost, telovežba devojčica. Telovežba odraslijih žena s vremenom će dobiti svoje pravo značenje. Nadajmo se, da će to biti doskora.

Telovežba devojčica u glavnom razlikuje se od telovežbe dečaraca u tome, da glavnu važnost ne polažemo na razvoj snage i ustrajnosti. Zato i u igrama na slobodnom prostoru u prirodi dajemo redovno prednost takovim igrama, koje ne traže dugog i brzog trčanja. Mnenje, da vežbe, koje traže veću snagu

¹ Ovaj članak je zamišljen kao posebno poglavlje »Zdravstvene čitanke za Sokole«, uz koji će sačinjavati jednu celinu i u lanjskom gođištu izašla studija braće dra. Seliškara i dra. Misa o alkoholu. Uredn.

i ustrajnost, nisu za devojčice i žene prikladne, dapače korisne, sve se više širi. Šta više i oni, koji su najgorljiviji zagovornici telovežbe kod ženskog spola, odlučno se drže ovog mnjenja.

O tome, šta je zgodno i korisno ili nije, mnjenja su silno različita i promenljiva. Zato je i svaka rasprava o tome suvišna. O tome će najbolju odluku stvoriti same vežbačice, jer osećaj za sposobnost kod žene je božji dar, a kod muškog više ili manje posledica odgoja. Načelno je važno pitanje koje su vežbe s obzirom na zdravlje podesne, a koje ne.

Od telesnog odgoja žena tražimo danas općenito, da ono zadovolji što jačem kretanju tela u izvesnom harmoničnom gibanju. Uz ovo imade još zahtev: da ojačaju srce i pluća, da se telo uzgoji da odgovara pravilnom držanju i da se u žena očituje lakoća i dražest kretnji. Nadalje uzimamo u obzir one vežbe, koje čeliče samostalnost i brzinu u odluci. Jednako treba negovati kod žena naklonost do ritmičkih gibanja i usavršavati njezinu nadarenost izrazitog izvajanja. Negovanje ovoga dovest će nas u ženskom telesnom odgoju do vrhunca onog, što je u tome moći postići. To može opaziti svaki lajik, ako pomno prati razliku između odela boljih vežbača, koji su nastupili u prostim vežbama i odela srednje dobrih vežbačica u istom nastupu.

Učinak raznih pojedinih telesnih vežbi na mišice, kosti i organe za krvni optok, disanje, probavu, živčevlje itd. kod obih spolova je isti. I kod oba spola moramo razlučivati jake, srednje jake i slabe na jednoj strani, a na drugoj bolesne i zdrave. Razume se samo sobom, da je ovde govor samo o zdravima.

Kod telesnog odgoja ženskog naraštaja i odraslih devojčica od najveće je važnosti ojačanje srca i organa disanja. Žena u razmeru spram muškoga imade od naravi slabije mišičje, manju količinu krvi i prema tome odgovarajući manji volumen srca i žila i manja pluća. Kolika je zapravo u tome razlika između obih spolova za danas još nije znanstveno u brojkama dokazano. Starija istraživanja nisu posvema tačna i velika razlika, koja se ukazala kod ovih istraživanja, usledila je u glavnom odatle, što je u ono doba ženski svet bio bez ikakvog telesnog vaspitanja. No jedno je sigurno, da neka manja razlika u veličini srca postoji. Glede veličine pluća dokazano je, da kod žene pluća iznose $\frac{1}{43}$ telesne težine spram $\frac{1}{37}$ kod muškoga i da pluća kod žene dubokim udisajem primaju 2—3 litre zraka (prama veličini pojedine osobe), a muška 3—4 litre. Odnosna razlika dade se ustanoviti već na deci. Upliv raznolike odjeće na disanje ukazuje se tek kasnije. No nikako nije neposrednim uzročnikom navedenim razlikama, već postojeće razlike uvećava.¹

¹ Možemo čitati i protivna mnjenja. U tendencijoznim knjižicama se često nailazi na slabo dobokoumne tvrdnje, da je današnja »muška« civilizacija umetno oplemenila ženu do srazmerne telesne slabosti. Ovome naprotiv treba naglasiti, da je kod svih sisavca muški organizam spram ženskoga znatno jači, kod nekih vrsta dapače još jednom jači.

To je primetljivo kako divljih, tako i domaćih vrsta. Rezultate merenja i istraživanja primitivnih crnih plemena ne možemo smatrati dovršenima, a najmanje možemo ispoređivati rezultate dobivene kod telesno propalih crnačkih žena sa rezultatima dobivenim kod žena, koje žive u našim prilikama. Kod merenja i istraživanja vlastite rase moramo uvek da budemo kritični spram brojaka. Jer velika je razlika ako ispoređujemo brojke, koje smo dobili merenjem 500 20-godišnjih devojaka, koje su vežbale od kada su stupile u školu i uvek živele u dobrim higijenskim prilikama ili 500 rekruta, koji dolaze slučajno iz okruga, koji je u zdravstvenom pogledu u vrlo slabim prilikama. Ovakom navedenu slabost žene imademo smatrati prednošću, jer ženski organizam na taj način sa manjim količinama jednako dobro gospodari, kao muški sa većima.

Osim vežbe na spravama i telovežbe u zatvorenom prostoru, moramo uvažavati za žene kao nešto naročito sve vrste naravnog gibanja, kao: hodanje, trčanje, skakanje i bacanje lopte. Ove vežbe dopuštaju, da naročito izrazito odgojimo i popunimo sve ono, što je ženi prirodno. Osim toga ove vežbe dovodaju do toga da je kretanje na slobodnom zraku što veće, a to je naročito važno za ono dete koje pohađa školu, kao i za onu ženu, koja je zaposlena u gospodarstvu ili poduzeću.

Slabi razvoj srca i pluća donekle je u vezi i sa odećom. Svojedobno bile su duge suknje zaprekom laganog i elastičnog kretanja. Danas su tu službu preuzele uske suknje. No od svega najviše trpi donji deo grudnoga koša i trbuh, koji se stišću korzetima. Ne samo da se ovi delovi tela ne mogu pravilno razvijati, da je onemogućeno slobodno kretanje, nego od toga trpi disanje. No od tog ne trpi samo tako zvana moderna žena, nego i naša seljanka. Zato su narodne nošnje kod pojedinih plemena više ili manje neprikladne. Na primer narodna nošnja kakovu vidimo kod Gorenjskih Slovenki i te kako suzuje disanje dok recimo nošnja iz okolice Samobora u Hrvatskoj ili ona u Crnoj Gori jest slobodna. Tome svemu dakako da se imade još primeniti i to, da uska odeća smeta normalnom optoku krvi i da tako smeta delovanju srca.

Život naše žene u svoje su doba više pručavao na trajno sedenje. A i danas je u pretežnoj većini tako. Pa kad sve to uvažimo, onda nam je jasno, da je jačanje srca i pluća za ženski organizam od velike važnosti, a konačno biti će nam jasno i to, da žena u određenim vežbama ne preterava, već da ih uvek izvršava u manjoj meri, ali zato češće. Ona razlika na manje, koja je ženi prirodna, na taj će način kod srca i pluća ostati. Ono pako više, što bi bilo doista umetno dobljeno, na ovaj se način neće nikada pojaviti. (Nastavit će se.)

E. Gangl: Hram slave. Ljubljana 1926. Eleg. vez. 40 Din, broš. 30 Din. Str. 152. Učiteljska tiskara u Ljubljani. — Pod naslovom »Hram slave« izašla je i opet nova zbirka pesama brata Engelberta Gangla, koju možemo sudeć po njezinoj sadržini smatrati prvom pojavom ova^s kove vrsti u našoj književnosti. U knjizi, koja se sama sobom odlikuje elegantnom opremom, sabrano je 40 balada i romanca, kojima je siže uzet iz naše nacionalne i kulturne istorije, počam od braće sv. Ćirila i Metoda, pa sve do današnjih dana. Kraljević Marko, Kosovo, Gosposvetsko polje, Matija Gubec, Zrinjski i Frankopan, turski bojevi, svetski rat, Petar Mrkonjić, Vodnik, Prešeren, Tavčar itd. — svi ti izraziti predstavnici svoga doba i svi ti silni događaji naše prošlosti imadu u »Hramu slave« postavljene svoje spomenike, koje je pesnikova mašta modelirala u realnoj zbilji i istorijskoj istini. Povrh svega još su uvrštene pesme, koje veličaju lepotu i vrednost naše domovine. Pojedine pesme ostavljaju na čitača silan dojam radi snage pesničkog izraživanja i dramatičnosti sadržine. To su naročito divne pesme: Solunska braća, Kosovo, Izdajničkova smrt, Knez Ivo i majka Boja, Petar Mrkonjić, Smiljana, Dečko, Ivan Tavčar, Naš čovek. Čitavu knjigu provejava duh slave naše prošlosti, a visoku vrednost daje joj zanesena ljubav do domovine, koja neprisiljeno, izvirajuć iz samih događaja, potresa i obuzima čitatelja. »Hram slave« je dokaz veličine, tragike i sjaja naše prošlosti. Ova je knjiga toliko lepa i važna, da ona mora biti dio inventara svake nacionalne kuće i biblioteke. Pobuđuje u nas ponos i pokazuje nam put u budućnost. Pesnik brat Gangl ovom zbirkom odužio se svome narodu i svojoj domovini sa izljevom svoga srdačnog osećaja. —ab.

Kalendar »Prosveta« 1927. Sarajevo. Cena 15 dinara. Naša knjižarska tržišta poplavljuju razni kalendari, koji nisu obično ništa drugo nego slaba kramarska roba, koja se izdaje da se na njoj zaradi para. Zato je utešljiva pojava kada nam dopane do ruku kalendar, koji je ureden sa plemenitom svrhom, da bude od koristi onome kome je namenjen. Jedan od takovih redkih kalendara jest »Kalendar Prosveta za god. 1927.« što ga je izdalo istoimeno društvo u Sarajevu. Ovaj kalendar sa svojih 200 stranica kalendarskog dela jest pravo literarno delo, koje se odlikuje nizom divnih literarnih sastavaka, pesama, učevnih i poučnih članaka, a sve to ukrašeno sa mnogim ilustracijama. Dakle ovaj se kalendar preporuča sam po sebi, jer mu je sadržina doista takova, da zavređuje da se nađe u svakoj sokoljskoj biblioteci. Sokoli će u njemu naći obilje štiva i grade, kojim će proširiti svoje znanje, a povrh svega upoznat će se i sa onim delovima našeg naroda, koje slabo ili nikako ne poznaju. Najtoplije preporučamo ovaj kalendar i nastojmo ga što više proširiti po našim društvima. —ab.